

öffentl. Rechts XXVII (1918); týž: „Gebiet und Gebietshoheit“, Handbuch des Deutschen Staatsrechts, I, 1930; W. Hamel: „Das Wesen des Staatsgebietes“, 1933; K. Heimburger: „Der Erwerb der Gebietshoheit“, I., 1888; W. Henrich: „Theorie des Staatsgebietes“, 1922; týž: „Kritik der Gebietstheorien“, Zeitschrift für Völkerrecht, XIII. (1926); G. Jellinek: „Allgemeine Staatslehre“, 3. vyd., 1921, str. 394 a sl.; H. Kelsen: „Allgemeine Staatslehre“, 1925, str. 138 a sl.; týž: „Théorie générale du droit international public“, Académie de droit international Recueil des cours 1932, IV. str. 192 a sl.; B. Kučera: „Nový stát s hlediska práva mezinárodního“, Časopis pro právní a státní vědu, VII. (1924); P. Lapradelle: „La frontière“, 1928; Z. Neubauer: „Pojem státního území“, 1933; A. Prager: „Eigentum und Staatsgebiet“, Zeitschrift für öffentl. Recht, XIV. (1934); E. Radnitzky: „Die rechtliche Natur des Staatsgebietes“, Archiv für öffentl. Recht, XX. (1906); týž: „Meeresfreiheit und Meeresgemeinschaft“, tamtéž, XXII. (1907); týž: „Zur Lehre von der Gebietshoheit und der Exterritorialität“, tamtéž, XXVIII. (1912); W. Schade: „Wesen und Umfang des Staatsgebietes“, 1934 (s podrobným seznamem literatury); A. Schnitzer: „Staat und Gebiets-hoheit“, 1935; M. Schoenborn: „La nature juridique du territoire“, Académie de droit international. Recueil de cours 1929, V.; F. Scholz: „Räumliche Erweiterung der Gebietshoheit durch Rechtskonstruktion“, Zeitschrift für Völkerrecht, V. (1911); K. Schultheß: „Das internationale Wasserrecht“, 1915; H. Triepel: „Internationale Wasserläufe“, 1931; A. Verdross: „Die Verfassung der Völkerrechtsgemeinschaft“, 1926, str. 177 a sl.; týž: „Staatsgebiet, Staatengemeinschaft und Staatsgebiet“, Niemeyers Zeitschrift für internationales Recht, XXXVII. (1927); týž: „Régles générales du droit international de la paix“, Académie de droit international. Recueil des cours 1929, V., str. 365 a sl.; V. Vybrál: „Pojem státního území v moderní literatuře francouzské práva veřejného“, Všehrd, VIII. (1927). — O státním území pojednává se dále v příručkách práva mezinárodního, z nichž uvádíme jen několik nejznámějších a nejnovějších: A. Bustamante: „Droit international public“, I., 1934, str. 277 a sl.; P. Fauchille: „Traité de droit international public“, I., 2. část, 1925, str. 3-888 (s četnými literárními údaji u jednotlivých kapitol); A. Hobza: „Úvod do mezinárodního práva mírového“, II., 1935, str. 314 a sl.; Liszt-Fleischmann: „Das Völkerrecht“, 12. vyd., 1925, str. 136 a sl.; L. Oppenheim: „Mezinárodní právo“, I., 1924, str. 265 a sl.; K. Strupp: „Éléments du droit international public“, 1930, str. 145 a sl.; B. Tomsa: „Právo mezinárodní“, I., 1930, str. 155 a sl. V těchto příručkách je pravidelně citována i literatura. Srov. dále četná hesla ve Struppově Wörterbuch des Völkerrechts, I.—III., tak ku př. hesla: „Entstehung von Neustaaten“, „Gebietsentdeckung als Rechtstitel“, „Gebietserwerb“, „Inkorporationen“, „Landgebiet“, „Staatsensukzession“, „Staatsgebiet“, „Verselbständigung von Staatsteilen“,

„Zession“, jakož i hesla týkající se jednotlivých složek státního území. Srov. také publikaci Společnosti Národů o konferenci pro kodifikaci mezinárodního práva, konané v Haagu 1930: „Actes de la conférence pour la Codification du droit international“, I., 1930.

L. Buza: „Die Entstehung der Tschechoslowakischen Republik im Lichte des Völkerrechts“, Zeitschrift für Völkerrecht, XIII. (1926); S. Dnistrjanskij: „Právní vznik československého státu“, Právník, LXVIII. (1929); M. Hlavíčka: „K otázce doby vzniku suverenity ČSR. v jednotlivých dnešních jejích částech“, Právník, LXI. (1922); týž: „Podkarpatská Rus, den připojení k republice Československé a význačné otázky s tím související“, Všehrd, III. (1922); A. Hobza: „La République tchécoslovaque et le droit international“, Revue Générale de droit international public, XXIX. (1922); týž: „Čsl. republika a mezinárodní právo“, Zahraněční politika, II. (1923); Š. Horský: „Obsazování Slovenska čs. vojskem v době od listopadu 1918 do 20. března 1919“, Vojenské rozhledy, XV. (1934); V. Kalousek: „Vznik státu Československého a judikatura“, Věstník min. vnitra, IX. (1927); týž: „La formation de l'État tchécoslovaque et la jurisprudence“, Bulletin de droit tchécoslovaque, II. (1928); týž: „Kdy nabývaly platnosti československé zákony na Podkarpatské Rusi“, Pocta k 60. narozeninám Dr. E. Háchy, 1932; týž: „Právní postavení Těšínska za plebiscitu“, Pocta k 60. narozeninám Dr. J. Hoetzla, 1934; týž: Dva příspěvky k otázce platnosti právních norem na Podkarpatské Rusi“, Veřejná správa, II. (1932); týž: „Judikatura o Těšínsku v době plebiscitu“, tamtéž, V. (1935); B. Kučera: „Mezinárodní základy Československého státu“, Sborník věd právních a státních, XXVII. (1927); týž: „Les fondements internationaux de l'État Tchécoslovaque“, Bulletin de droit tchécoslovaque, II. (1928); J. Opočenský: „Vznik národních států v říjnu 1918“, 1927; Z. Peška: „Československá ústava a zákony s ní související“, I., II., 1935 (v dílu I. na str. 461—790 otištěny právní normy o státním území); L. Rašín: „Vznik a uznání Čsl. státu“, 1926; L. Spiegel: „Die Entstehung des Tschechoslowakischen Staates“, Sammlung gemeinnütziger Vorträge, č. 504/05 (1921); J. Šimák: „Československé státní území“, 1924; B. Tomsa: „Právo mezinárodní“, I., 1930, str. 149 a sl.; V. Vochoč: „Základy mezinárodního postavení ČSR.“, Čsl. vlastivěda, V., str. 632 a sl.; V. Vybrál: „K problému československého státního území“, Všehrd, VI. (1925).

† Vratislav Kalousek.

Statuty na Slovensku a P. Rusi.

I. Pojem a rozdělení. — II. 1. Všeobecné předpisy. 2. Formální předpisy o vydávání a provádění štatútov. 3. Hranice štatutárneho práva. 4. Vydávanie náhradných noriem. 5. Štatúty vydávané na základe zmocnenia. 6. Štatúty prešupkové. — III. 1. Recepcia a zmeny čl. zákon-

darstvom prevedené všeobecne. 2. Štatúty municipálne, župné, zemské. 3. Normy župných úradov (krajinského úradu). 4. Štatúty miest. 5. Obecné štatúty. 6. Štatúty s trestnými sankciami. 7. Snahy o zjednodušenie sobranie a sjednotenie štatútov. — Literatúra.

I. Pojem a rozdelenie. Za dôležitú inštitúciu uskutočnenia právneho poriadku sa pokladá vydávanie predovšetkým všeobecných, generelných právnych noriem o tom, čo podľa vôle štátu byť má. Štát sám však si nevyhradil monopol vydávať tieto generelné normy, ale ich vydávanie sveril i iným subjektom právnym, včleneným do štátu. V historickom vývoji boli takýmito subjektami mestá, cechy, univerzity, pri čom sa vychádzalo z názoru, že každá universitas má právo si svoje vlastné pomery voľne upravovať. To sa nazývalo autonomiou. — Akonáhle však štátna moc sa utužila, bolo právo týchto subjektov o vydávaní vlastných noriem, obmedzované a to vo dvojom smere: a) založilo sa na delegácii štátu, b) delegácia bola dosť skúpo stanovená.

V platnom práve má najväčší význam autonomia samosprávnych verejných korporácií (srov. heslo „Autonomie“ a „Samospráva“). Generelné normy, ktoré boli vydané samosprávnou korporáciou na základe dovolenia štátnej moci, sú vo svojej podstate nariadeniami, teda normami druhotnými (viď heslo „Nařízení“), nazývajú sa však rôznym spôsobom, nariadenia, poriadky a pod. V uhorskom práve boli označované jako štatúty (szabályrendeletek).

Štatúty na Slovensku a Podk. Rusi (szabályrendeletek) sú právne normy, vydané územnými samosprávnymi korporáciami, k tomu podľa zákona oprávnenými. Štatúty sú prameňom písaného práva, ktorý vznikol predpísaným spôsobom po stránke formálnej a ktorý záväzným spôsobom generelne upravuje určité životné pomery.

Štatútotvorná moc sa na území právnej oblasti predtým uhorskej považovala za jednu z najvýznamnejších kompetencií a úkolov miestnej samosprávy. Táto pôsobnosť spočívala v tom, že zákonodarca zabezpečil určitým samosprávnym sväzkom jako ich právo, aby určitými svojimi orgánmi mohli platne vydávať právne normy (pravidlá), ktoré na určitom území sú pre každého v stejných právnych pomeroch a za stejných okolností záväzné. S hľadiska právneho poriadku jako celku treba teda považovať túto pravomoc za prenesenú, s hľadiska samosprávneho sväzku za vykoná-

vane vlastnej kompetencie. Štatúty sú výronom t. zv. autonomie (srov. heslo „Autonomie“).

Štatúty sú, na rozdiel od jus commune, právom partikulárnym, lebo ich miestna platnosť je obmedzená.

Štatúty sú predovšetkým prameňom práva správneho, je však prirodzené, že z ohľadov verejných sa štatúty dotýkajú i záujmov súkromných tým, že platne obmedzujú výkon určitých práv, ku príkladu štatúty stavebné obmedzujú výkon práva vlastníckeho (srov. Boh. adm. 7310). Na základe zvláštného zmocnenia mohli alebo môžu byť vydávané i štatúty, ktoré sú prameňom práva súkromného (štatúty podľa § 22 zák. čl. XXV/1883 o stanovení výšky žalovateľného krčmového úveru, čeladné štatúty, vydané na základe § 66 zák. čl. XLV/1907, štatúty podľa § 102 zák. čl. LIX/1912 o nájomných pomeroch, dnes upravené sťahovacím poriadkom krajinského prezidenta, vydaným na základe zmocnenia § 2 zák. č. 125/1926 Sb. nariadením krajinského prezidenta č. 124/1930 a č. 120/1934 Sb. pre Slovensko a nariadením zemského prezidenta v Užhorode č. 121/1934 Sb. pre Podk. Rus).

Štatúty delíme podľa subjektu, ktorý ich vydal na štatúty municipálne (komitátov a municipálnych miest), miest so zriadeným magistrátom a obcí a konečne na štatúty župné, vydané podľa župného zákona č. 126/1920 Sb. poč. zemské podľa zákona č. 125/1927 Sb. o organizácii politickej správy. Svojou povahou sem patria i pravidlá obcí o vyberaní obecných poplatkov a dávok na základe zákona č. 329/1921 Sb. (srov. heslo „Samospráva“).

Podľa obsahu delíme štatúty na štatúty vydané v obore vlastnej vnútornej správy, tedy spadajúce do autonomnej pôsobnosti samosprávneho sväzku a na štatúty rozličného obsahu, upravujúce i iné otázky než verejnej správy, k vydaniu ktorých je samosprávny sväzok zmocnený špeciálnymi zákonmi.

S hľadiska postavenia štatútotvorného subjektu k právomoci vydávať štatúty rozoznávame medzi štatútami, ktorých vydanie je pre samosprávny sväzok fakultatívne, lebo je ponechané na vôľu štatútotvorného subjektu či normu tohoto druhu vydá alebo nie a na štatúty obligatorné, ktorých utvorenie je samosprávnemu sväzku prikázané zákonom.

Zákony niekedy v menšej miere, niekedy podrobnejšie upravujú predmet šta-

tútov alebo hranice, ktoré musí štatúto- tvorný subjekt zachovávať. Podľa tejto miery, vyjadrenej zákonodarcom, sa nám štatút pri úprave určitej otázky javí buď ako norma, ktorej úkolom je rozviesť určitý cieľ zákona, takže v právnom poriadku stojí takýto štatút medzi zákonom a jeho prevedením na určité konkrétne prípady a je potom vlastne nariadením alebo upravuje otázky zákonodárstvom materielne (obsa- hove) nedotknuté ako norma primérna.

Normotvorný proces je upravený jednak obecnými predpismi a jednak predpismi špeciálnymi, keď materia upravovaná taký- mito predpismi odchyľnej úpravy vyžado- vala.

Prevádzaním ustanovení štatútov bývajú poverené buď vlastné orgány štatúto- tvorného subjektu alebo orgány nižších samo- správnych korporácií.

II. Štatúty v dobe pred 28. X. 1918 mô- žeme podľa subjektu, ktorý ich vydáva, rozdeliť do dvoch kategórií: a) štatúty muni- cipálne (komitátov a municipálnych miest) a b) štatúty obcí a miest so zriadeným ma- gistrátom.

1. Všeobecné predpisy. Všeobecný zákonný podklad pre štatúty komitátov a miest s právom municipálnym bol daný zák. čl. XLII/1870 o úprave municipií, kto- rý bol i so svojimi novelami nahradený zák. čl. XXI/1886, pre štatúty obcí a miest so zriadeným magistrátom zák. čl. XVIII/ 1871 o obecnom zriadení, ktorý bol nahra- dený zák. čl. XXII/1886. Veľké a malé obce až do vydania zák. čl. XVIII/1871 nemohly vydávať štatúty. Právo municipií a miest s-regulovaným magistrátom vydávať štatú- ty v dobe pred vydaním citovaných zákonov spočívalo jednak na práve obyčajovom a jednak na privilegiách panovníka a siaha až do dôb ranného stredoveku (srov. o tom Hons: Nástin historického vývoje komitát- ního zřízení v Uhrách od dob najstarších, Věstník min. vnútra, V., str. 153 a 221 a násl.). Konstitutívny charakter zákonitej úpravy vydávať štatúty sa teda vyskytuje v obecnom zriadení ohľadom obcí.

Právo municipií vydávať štatúty bolo upravené v §§ 3, 8, 11 a 12 zák. čl. XXI/1886. Predpisy tieto po stránke materielnej sú len parafrázou stejný predmet upravujúcich ustanovení zák. čl. XLII/1870. Právo obcí spočíva na ustanoveniach §§ 21, 22, 27—29 zák. čl. XXII/1886. Táto úprava sa liší od obecného zriadenia podľa zák. čl. XVIII/ 1871 čo do materielnych ustanovení v tom, že právomoc malých a veľkých obcí bola

v § 21 zák. čl. XXII/1886 doplnená o kom- petenciu, týkajúcu sa polície poľnej.

Komitáty ako i municipálne mestá boly verejnoprávne korporácie, ktoré podľa § 2 zák. čl. XXI/1886 sa staraly nielen o svoje vnútorné veci, ale obstarávaly i štátnu správu v rámci zákonov, t. j. pokiaľ nebola sverená iným orgánom. Na Slovensku väč- šina štátnej správy politickej bola obstará- vaná predovšetkým samosprávnou v komitátoch poč. municipiálnych mestách, ktoré mohli podľa § 3 mocou svojho práva na samo- správu rozhodovať vo vlastných vnútor- ných veciach samostatne a vydávať šta- túty. Štatúty podľa § 11 mohli sa pohy- bovať len v rámci vlastnej samostatnej pô- sobnosti municipia.

Obce a mestá so zriadeným magistra- tom rozhodujú podľa § 21 zák. čl. XXII/ 1886 vo vlastných vnútorných ve- ciach a tvoria si štatúty. Okrem toho malé a veľké obce sa starajú o výkon a v rámci zákonov štatutárne upravujú hlavne políciu poľnú, požiarnu, bezpečnostnú a chudob- níctvo a mestá so zriadeným magistrátom podľa § 22 obecného zriadenia pečujú mimo to ešte o políciu tržnú, viničnú, jarmočnú, stavebnú, verejných dopravných miest a (až do účinnosti zák. č. 332/1920 a č. 236/ 1922 Sb.) verejne-zdravotnícku.

Pôsobnosť municipií i obcí sa shodovala v podstate v tom, že ich štatúty sa môžu týkať úpravy vlastných vnútorných vecí. Citované zákony bližšie neurčujú čo treba rozumeť pod vydávaním štatútov „vo vlastných vnútorných veciach“. Po- zitívne ohraničiť tento pojem není možno. Negatívne možno povedať, že spadajú sem všetky veci týkajúce sa samosprávy, ktoré štátna moc nevyhradila si do vlast- nej správy alebo nepririekla ich iným útvarom samosprávnym. Budú to tie otázky verejnej správy, ktoré vyplý- vajú z miestnych pomerov, alebo interných pomerov samosprávneho sväzku, bude to úprava právnych pomerov, vyvierajúcich zo vzťahu jedinca k samosprávnemu sväzku alebo vzťahu jedincov navzájom so zreteľom na príslušnosť k samosprávnemu sväzu, šta- túty organizačné (o vnútornej organi- zácii administratívy samosprávneho sväzku včetně systemizácie služebných miest), šta- túty týkajúce sa právneho postavenia za- mestnanca samosprávneho sväzku, štatúty penzijné, rokovacie poriadky, štatúty o úradnom liste samosprávneho sväzku, štatúty upravujúce podmienky užívania podnikov a ústavov ako i iného majetku

samosprávnych sväzkov, štatúty o základinách samosprávnych sväzkov, štatúty a spôsobe zadania obecnej poľovačky (podľa § 3 zák. čl. XX/1883) atď.

Fakultatívnosť vydávania štatútov nie je charakteristickým znakom vecí patriacich do okruhu vlastných vnútorných záležitostí, lebo niektoré zákonné ustanovenia obligatorne prikazujú utvoriť štatúty i takej povahy, ktoré sa týkajú vnútorných pomerov štatútovotvorného subjektu (ku pr. v obecnom zriadení § 57 o vydaní jednacieho poriadku obecného zastupiteľstva, § 64 o povinnosti prispôbiť organizačné štatúty, včetně predpisov o systemizácii zamestnancov, vydané pred účinnosťou zák. čl. XXII/1886, tomuto zákonu, § 66 o penzijnom štatúte, § 77 o štatúte miest so zriadeným magistrátom, týkajúci sa spôsobu zaplnenia miest zriadenecých, § 88 zák. čl. XXI/1886 o penzijnom štatúte municípii a municipálnych miest).

2. Formálne predpisy o vydávaní a prevádzaní štatútov. a) Štatúty municipálne. Na štatútoch municipálnych sa usnášal municipálny výbor. Usnesenie bolo treba riadne vyhlásiť. Spôsob vyhlásenia upravoval § 7 zák. čl. XXI/1886, podľa ktorého sa štatút komitátny zaslal mestám so zriadeným magistrátom priamo, kdežto obciam prostredníctvom slúžneho. Štatút musel byť zverejnený po dobu 8 dní podľa miestneho zvyku v jednotlivých obciach a mestách so zriadeným magistrátom a len po uplynutí týchto sa považoval za vyhlásený a počala bežať odvolacia lehota. Od účinnosti zák. čl. XX/1901 sa podľa jeho § 33, prevedeného § 155 komitátneho služobného poriadku, nariadenia č. 125000/1902 B. M., považovalo usnesenie na ôsmy deň po uverejnení v komitátnom úradnom vestníku, takže odvolacia lehota začala pre celý komitát v stejnej dobe. V municipálnych mestách sa usnesenie mestského municipálneho výboru vyhlasovalo po dobu 8 dní podľa miestneho zvyku, ku pr. uverejnením v novinách, vylepením, vyvesením atď. (§ 7/2b).

Po uplynutí 15dňovej odvolacej lehoty, mohol byť štatút postúpený príslušnému ministrovi. Minister rozhodol o prípadnom odvolaní (§§ 8 a 12) a podľa výsledku svojho rozhodnutia buď opatril štatút podacou klauzulou, ktorá bola podmienkou jeho vykonateľnosti (§ 11), alebo podaciu klauzulu udeliť odoprel. Minister mohol, i keď nemal príležitosť meritorne sa za-

oberať štatútom z dôvodu podaného odvolania, odopreť opatrenie štatútu podacou klauzulou z dôvodu, že štatút nevyhovuje platnému právnemu poriadku (viď nižšie), alebo že nemá potrebných formálnych náležitostí, predpísaných pre vznik štatútu; svoje rozhodnutie o odepreť podacej klauzuly musel však odôvodniť (§ 12). Treba poznamenať, že termín „opatriť štatút podacou klauzulou“ neni ani v zákone o municipálnom zriadení dôsledne používaný, § 45 hovorí o „odobrení“ štatútu týkajúceho sa úpravy zastupovania vo vedení municipálneho zastupiteľstva, § 77 o „schválení“ organizačného štatútu municipálnych miest a § 88 hovorí o „odobrení“ štatútu penzijného. Uhorská právnická literatúra hájila názor, že minister nemohol skúmať účelnosť alebo vhodnosť vydania štatútu a to ani vtedy, keď sa v odvolaní účelnosť namietala, lebo môhol štatút skúmať len s hľadisk v zákone výslovne spomenutých, medzi ktorými sa však účelnosť nevy-skytuje. Odvolacie právo prislúchalo teda len proti nezákonnosti a porušeniu individuálnych práv.

U obligatorných štatútov municípii mohol minister žiadať pozmenenie alebo prepracovanie štatútov cieľom odstránenia väd (§ 12, odst. 3.). Schvaľovacia vrchnosť mohla tu zrejme vliavať nielen na formu, ale i na obsah štatútov.

K tomu, aby sa štatúty staly súčiastkou právneho poriadku sa vyžadovalo, jednak aby byly opatrené podacou klauzulou príslušného ministra (schválené, odobrené atď.) a jednak, aby byly s podacou (schvaľovacou) doložkou vyhlásené. Zák. čl. XXI/1886 nepozná schválenie štatútu mlčky. Ohľadom vyhlásenia platia tie isté predpisy ako u vyhlásení usnesení o štatútoch. Štatút komitátu sa považoval za vyhlásený na ôsmy deň po vyjdení príslušného čísla komitátneho vestníka (§ 33 zák. čl. XX/1901). V obciach sa o vyhlásenie postaral notár a vyložil príslušné číslo vestníka k verejnemu nahliadnutiu (§ 74 nar. č. 126000/1902 B. M. jednacieho poriadku pre obecných notárov). § 33 zák. čl. XX/1901 sa týka len komitátneho vestníka ako publikačného prostriedku. Ohľadom miest s právom municipálnym avizoval § 34 zák. vydanie jednacieho poriadku. Minister vnútra túto povinnosť nesplnil, takže spôsob publikácie v týchto mestách bol ponechaný na zvyklosť alebo úprave štatutárnej.

Zák. čl. XXI/1886 stanoví pre štatúty v § 11 všeobecnú vacatio legis v dĺžke

30 dní, predpisujúc, že štatút možno previesť len po 30 dňoch po vyhlásení. I táto lehota začala plynúť na ôsmy deň po vyjdení komitátneho vestníka.

b) Štatúty obecné (miest so zriadeným magistrátom). Na obecných štatútoch sa usnáša obecné zastupiteľstvo. Usnesenie má byť v obci obvyklým spôsobom (vybubňovaním, vyložením k nahliadnutiu, vyvesením na úradnej doske, vyhlásením v miestnych novinách a pod.) zverejnené po dobu 15 dní. Proti usneseniu o obecnom štatúte je do 15 dní prípustné odvolanie (§ 27 zák. čl. XXII/1806 hovoril o 30 dňovej odvolacej lehote, ktorá bola v § 6 zák. čl. XX/1901 skrátená na 15 dní). (15dňová odvolacia lehota bola stanovená v každej veci týkajúcej sa verejnej správy a spor o to, či sa toto ustanovenie § 6 zák. čl. XX/1901 vzťahuje i na štatúty, bol kladne rozhodnutý v konkrétnom prípade ministrom vnútra č. 123703/1909 B. M., publikované v Budapešti Közlöny 1910, str. 307, citované u Ladika: A szabályrendeletek, Budapest 1912, str. 59).

K platnosti obecného štatútu sa vyžaduje schválenia. Štatúty obcí a miest so zriadeným magistrátom schvaľovalo podľa § 27 obecného zriadenia municipium (municipálny výbor), ktoré predovšetkým rozhodlo o podanom odvolaní podľa predpisov zák. čl. XX/1901 a potom o schválení alebo neschválení štatútu. Schválenie mohlo byť udelené výslovne alebo mlčky. Za mlčky schválený sa považoval taký všeobecný štatút obce (mesta so zriadeným magistrátom), o ktorom nerozhodlo municipium v najbližšej schôdzi municipálneho výboru po predložení štatútu. Ak municipium odoprelo schváliť štatút obce a vec sa dostala následkom odvolania k ministrovi vnútra, ktorý však sa choval k vybaveniu odvolania pasívne, platila fikcia kladného vybavenia vo smysle § 24 obecného zriadenia po uplynutí 40 dní po predložení odvolania príslušnému ministrovi.

Municipálny výbor mohol štatút obce, predložený mu ku schváleniu, v tomto štádiu normotvorného procesu preskúmať a berúc zreteľ na autonómne práva obce, zistiť, či vyhovuje predpisom zákona, či sa neprieči normám vyššieho druhu a či pri vzniku štatútu boli zachované všetky formálne náležitosti. V právnickej literatúre uhorskej je spor o to, či je možno vo schvaľovacom štádiu obecný štatút skúmať s hľadiska účelnosti. O práve municipia skúmať štatút obce (miest so zria-

deným magistrátom) s toho hľadiska, či štatút vyhovuje svojmu určeniu, disponuje § 28 obecného zriadenia, ale v inej súvislosti. V § 28, odst. 3., obecného zriadenia sa totiž hovorí, že štatút obcí (miest so zriadeným magistrátom) môže byť (po vypočutí príslušného samosprávneho telesa) zrušený, keby sa pri akejkoľvek príležitosti ukázalo, že nevyhovuje zákonu alebo svojmu určeniu. Podľa textu § 28 a podľa umiestnenia tohoto ustanovenia do 3. odstavca sa súdi, že zákonodarca predpokladal už existenciu výslovne alebo mlčky schváleného štatútu a že sa teda predpis § 28, odst. 3., netýka návrhov štatútov (tak Dambrowszky, Jászi, opačne Kmety a Ladik; podľa materiálov zákonodarca chcel proste komitátu zaistiť možnosť preskúmať i schválený štatút).

Proti neschváleniu štatútu mohla sa obec odvolať k ministerstvu vnútra, proti zrušeniu pri akejkoľvek príležitosti k správne-mu súdu (§ 35 zák. čl. XXVI/1896, z ktorého tiež vyplýva, že pravomoc zrušenia obecného štatútu pri akejkoľvek príležitosti prislúchala municipálnemu výboru). Ak však štatút podľa zvláštnych ustanovení schvaľovalo ministerstvo, patrilo to-muto i právo použiť predpisov § 28, odst. 3., o možnosti zrušenia štatútu pri akejkoľvek príležitosti.

Obecné štatúty (štatúty miest so zriadeným magistrátom) môžu byť prevádzané len po schválení (§ 27, odst. 1., obecného zriadenia). O vyhlásení schválených štatútov sa v obecnom zriadení nič nehovorí. To však neznamená, že obecné štatúty nebolo treba po schválení vyhlásiť, veď ide o generálnu právnu normu, o jej existencii sa povinnosť subjekty musia nejakým spôsobom dozvedieť a musia mať možnosť sa presvedčiť od kedy štatút platí a či bol schválený výslovne alebo mlčky. To je možné len skutočnosťou vyhlásenia. Že obecné zriadenie o skutočnosti a spôsobe vyhlásenia štatútov nič nehovorí, možno si vysvetliť tým, že úpravu tejto nezbytnej fáze normotvorného procesu mlčky ponechalo ako dispozíciu vo vlastnej vnútornej veci štatútom, alebo miestnemu obyčaju (§-om 34 zák. čl. XX/1901 avizovaný jednacím poriadok pre mestá so zriadeným magistrátom minister vnútra nevydal). Pokiaľ takýto štatút alebo schválený štatút sám nič nehovorí o tom, kedy počne záväznosť takejto normy, treba mať za to, že sa tak stane okamihom vyhlásenia. § 58 nariadenie č. 126000/1902 B. M. rokovacieho poriadku obecných notárov nariaďuje úschovu šta-

tútov vo zvláštnych fascikloch po dvoch originálnych exemplároch.

3. Hranice štatutárneho práva. Zák. čl. XXI/1886 v § 11, zák. čl. XXII/1886 v § 27 a zák. čl. XL/1879 v § 7 vyjadrujú princíp, že štatúty nemôžu byť v rozpore s normou vyššej kategórie, a to predovšetkým so zákonom, s platnými nariadeniami vlády, municipálne štatúty nesmú sa dotknúť samosprávnych práv obce a obecné štatúty nesmú byť v rozpore so štatútom komitátu.

Z týchto ustanovení vyplýva, že zákonodarcia môže bez obmedzenia disponovať o platnosti i obsahu štatútov a má možnosť ich vydávanie i obmedziť. Je na zákonodarcovi, či určitú vec upraví sám alebo nie a to i keby sa jednalo o otázky týkajúce se vnútorných vecí samosprávneho sväzku. Okruh vecí patriacich do vlastnej pôsobnosti samosprávnych sväzkov môže teda vývojom zákonodarstva dostať novú tvárnosť i obsahovú náplň. Štatút, ktorý by obsahoval niečo iného než ustanovuje zákon, je neplatný a ani úrad ani súd nemôže naň brať zreteľ.

Pokiaľ sa hovorí v citovaných zákoných článkoch o nariadeniach vlády, myslely sa tým nariadenia vydané kráľom, jedným alebo viacerými alebo všetkými ministerstvami a to nariadenia, ktoré obsahovali všeobecne záväzné právne pravidlá. Štatút však treba považovať za derogovaný nariadením len vtedy, keď sa dostáva ako partikulárne právo materielne do rozporu k právu celoštátnemu, vyjadrenému nariadením. Bude to vo všetkých takých prípadoch, v ktorých právny poriadok dáva tak štatutotvorným subjektom, jako i ministerstvám možnosť vydávať všeobecne záväzné právne pravidlá. U prestupkových štatútov je pomer k nariadeniam jasne riešený ustanovením § 11 zák. čl. XL/1879, podľa ktorého štatút municípií a miest so zriadeným magistrátom ako partikulárne právo pozbýva účinnosti akonáhle a pokiaľ v tej istej veci disponuje ministerské nariadenie. Inak sa za hranicu medzi štatútom a ministerským nariadením považovalo ustanovíe zák. čl. XXI a XXII z r. 1886, podľa ktorého štatút municípií a obcí mohol byť vydaný vo „vlastných vnútorných veciach“, v ktorých ministerstvám chybela normotvorná kompetencia. Ministerské nariadenia (i nariadenia všetkých ministrov) nemohly zasahovať do okruhu zákonnitej pôsobnosti municípií, lebo inak sa municípium mohlo proti takému zásahu

brániť sťažnosťou k správneému súdu podľa § 1 zák. čl. LX/1907.

O pomere štatútov municipálnych a obecných hovorí jednak § 27 zák. čl. XXII/1886, podľa ktorého obecný štatút nesmie byť v rozpore so štatútom municipálnym a na druhej strane disponuje § 11 zák. čl. XXI/1886, podľa ktorého štatút municípiia nesmel zasahovať do samosprávnych práv obcí zaručených zákonom. Tak nemohlo municípium platne utvoriť štatút v takých veciach, ktoré zákon prikázal do pôsobnosti obce, mohlo však s obmedzením len pre obce svojho teritoriálneho okruhu pôsobnosti vydať štatút v takých veciach, ktoré obecné zriadenie pririeklo do pôsobnosti miest so zriadeným magistrátom (ku pr. vo veciach stavebných).

Stretnutie sa noriem obojeho druhu, štatútov municipálnych a štatútov obecných, mohlo nastať len u vecí, spadajúcich do spoločného vecného okruhu pôsobnosti štatutotvorných subjektov. Jestliže takáto otázka bola pre celé municípium upravená štatútom municípiia, stratil platnosť štatút obce pokiaľ tejto úprave obsahove odporoval.

Ohľadom obecných štatútov neplatila len zásada derogácie obsahom noriem vyššieho druhu vo smysle horeuvedenom, lebo § 28 obecného zriadenia mimo to ešte ustanovuje, že obecný štatút, ktorý odporuje zákonu alebo nevyhovuje svojmu určeniu, môže byť pri akejkoľvek príležitosti zrušený. Obrat „štatút, ktorý odporuje zákonu“ nemožno vykládať restriktívne, ale vo smysle ustanovení § 27 obecného zriadenia, podľa ktorého štatút nesmie byť v rozpore so zákonom, platnými nariadeniami vlády alebo štatútom municípií.

O pomere štatútov k právu obyčajovému nehovoria citované zákonné články nič (podľa Verböczyho nesmely byť štatúty v rozpore ani so zvyklostiami potvrdenými kúriou a aplikovanými v súdnictve), patrne z toho dôvodu, že štatúty bez vyslovného zákonného zmocnenia nemohly upravovať otázky, týkajúce sa súkromnoprávných pomerov, ktoré sú v právnej oblasti býv. Uhorska hlavnou doménou obyčajového práva. Zo zásady, že štatúty nemôžu byť v protive s normami vyššieho druhu, treba usudzovať, že nemôžu ako právo partikulárne rušiť zvykové právo ako *ius commune*, avšak obyčajové právo miestnej povahy vznikom štatútu, ktorý je právom písaným, stráca svoju platnosť.

4. Vydávanie náhradných noriem.

Vo výnimočných prípadoch, v ktorých zákon štatútotvornému subjektu nedáva len právo, ale i povinnosť utvoriť štatút a municípium poč. obec túto povinnosť nesplní, alebo nesplní poč. nechce splniť vo smysle zákona, môže byť štatút nahradený normou vyššieho druhu. Podobne je tomu i vtedy, keď obligatórny štatút pre formálne alebo obsahové vady není schopný byť právnym pravidlom. Municipálny štatút mohol byť nahradený ministerským nariadením a obecný štatút zpravidla štatútom nadriadeného municípia. O štatútoch municípia horjšiu zásadu výslovne normuje § 12 zák. čl. XXI/1886, o obecných štatútoch v tomto smere není priameho všeobecného zákonného predpisu, disponujú však vo smysle tejto zásady špeciálne zákony, ktoré kladú obciam povinnosť utvoriť štatúty (§ 75 zák. čl. X/1913 výslovne hovorí, že ohľ. obecných pašienkových štatútov má jednak municípium a jednak minister zemedelstva právo vydať náhradnú normu podľa zásad § 12 zák. čl. XXI/1886, ktoré sú v tomto smere tu recipované).

Platnosť takejto náhradnej normy, t. j. ministerského nariadenia nahradzujúceho štatút municípia alebo obce, alebo štatútu municípia nahradzujúceho štatút obce, prestáva, akonáhle je vydaný príslušný štatút zodpovedným spôsobom.

5. Štatúty, vydané na základe zmocnenia. Štatúty na základe zvláštneho zmocnenia alebo príkazu zákonodarcu sa líšia od štatútov, vydávaných z moci práva na samosprávu: a) rozsahom právomoci schvaľovacej vrchnosti; b) ustanoveniami o vydaní náhradných noriem v tom prípade, keď samosprávny sväzok neplní príkaz, aby určitú otázku štatutárne upravil; c) zvláštnymi predpismi o tvorbe štatútov, odchyľujúcimi sa v celku alebo čiastočne od formálnych predpisov obecných.

Je celý rad noriem, ktoré bližšiu normatívnu úpravu určitých otázok prikazovali do štatutárnej pôsobnosti samosprávnych sväzkov. Menej zmocnení sa v zákonodarstve vyskytuje ohľ. obcí. Spadá sem štatutárne určenie modalít používania verejných pašienkov podľa § 75 zák. čl. X/1913 (štatúty vyžadovaly schválenia municipálnym výborom a ministrom zemedelstva), štatúty o správe sirotčích peňazí mestami so zriadeným magistrátom a municípiami podľa § 287 zák. čl. XX/1877 (stratilo význam lebo dnes vedú poručenskú agendu poručenské úrady pričlenené súdom vo smysle zák. č. 246 a 391/1922 Sb.), štatúty podľa

§ 39 zák. čl. XVII/1900 o určení upotrebenia poplatkov za vystavenie dobytčích pasov (stratilo význam, lebo sa neshoduje so zásadami obecnej finančnej novely). Vo veciach prikázaných do pravomoci obcí podľa §§ 21 a 22 obecného zriadenia sa vyskytujú bližšie úpravy v nariadeniach, ako ku príkladu v nariadení č. 5388/1888 B. M. o požiarnej policii. Viacej je takých zákonov, ktoré prireky právo alebo povinnosť utvoriť štatút municípiam. Tak podľa § 66 zák. čl. XLV/1907 mohly municípia utvoriť štatúty o právnom pomere medzi gazdom a sluhom (schvaľuje ich min. vnútra v dohode s min. zemedelstva). Podľa § 33 zák. čl. XII/1894 byly municípia povinné utvoriť štatút o spôsobe označovania poľnými medzníkami a podľa § 43, 46 a 49 vydávaly sa štatúty o stromkových škôlkach, o druhoch, ktoré sa majú v škôlkach pestovať a o vysadzovaní stromkov pri cestách (vzorný štatút, bol vydaný nariadením min. zemedelstva č. 52964/1894 F. M.); pri prevádzaní tohoto zákonného článku byly vydané i rozličné iné štatúty, ako o okresných zemedelských výboroch a ich rokovacích poriadkoch, o chove dobytka, ošípaných a oviec, o licentovaní plemeníkov, o ich držaní a úhrade nákladov z toho vyplývajúcich, o ochrane proti škodcom a pod. (väčšinou stratily tieto štatúty vývojom čl. zákonodarstva význam). § 72 zák. čl. VII/1888 nariadil municípiam vydať štatút o držaní psov. §§ 25 a 50 zák. čl. I/1890 nariaduje municípiam utvoriť štatút, ktorý vyžadoval schválenia min. obchodu, o spôsobe zistenia osobných služieb, určených k budovaniu a udržovaniu municipálnych poč. vicinálnych ciest, náhradného plnenia a jeho vymáhania a o oslobodení od plnenia, § 69 cit. zák. čl. nariaduje municípiam, vydať so schválením min. obchodu štatút o založení a vedení kmenových kníh, týkajúcich sa obecných a vicinálnych silníc. Podľa § 50 zák. čl. XVII/1884 (živn. zák.) mohly byť vydané štatúty o účasti prespoľných živnostníkov na miestnych trhoch, § 11 cit. zák. čl. nariadil vydať štatúty o nastúpení živností viazaných na povolenie (štatúty vyžadovaly schválenia min. obchodu, vnútra a zemedelstva a sú i dnes prameňom pre zistenie obsahu práv, vzniklých na ich základe), podľa § 22 zák. čl. XXV/1883 stanoví sa výška krčmového úveru municipálnym štatútom, podľa § 122 zák. čl. XIV/1876 patrí do štatutárnej pôsobnosti municípia a obce vydanie zdravotne-policačných predpisov o emiteroch

a hrobch, stavebné štatúty vydávaly municipality podľa § 11 zák. čl. XIV/1876 (mestá so zriadeným magistrátom vydávaly stavebné štatúty podľa § 22 zák. čl. XXII/1886). Prípady zmocnenia sú tu uvedené príkladmo, bez nároku na úplnosť.

6. Štatúty prestupkové. Zvláštnu pozornosť z kategórie štatútov, vydávaných na základe zákonného zmocnenia vyžadujú t. zv. štatúty prestupkové, ktoré budujú na zmocnení zák. čl. XL/1879 o prestupkoch, v ktorom je predpísaný pre tieto i zvláštny formálny postup.

Priestupkové štatúty mohli v smysle § 1, bod. 3 a 4 cit. zák. vydávať len komitáty, mestá s právom municipálnym a mestá so zriadeným magistrátom. Obce veľké a malé takéto štatúty nemôžu tvoriť. Bolo však možno, aby municipium vydalo štatút, ktorý by sledoval určitú otázku len s hľadiska istej obce, ktorého platnosť by teda bola miestne ohraničená.

Podľa § 1, odst. 2 zák. čl. XL/1879 „štatúty môžu vyhlásiť za prestupok len porušenie nejakého policajného zákazu alebo opatrenia“. Štatút teda môže zákazom alebo opatrením a za účelom policajnej ochrany a hájenia verejného záujmu určiť skutkovú podstatu a na jej vyskytnutie sa stanoviť trestnú sankciu. Priestupkové štatúty sú teda prameňom hmotného trestného práva a nemôžu obsahovať ustanovenia o trestnom pokračovaní, lebo proces je upravený normou vyššieho druhu a to nariadením min. vnútra č. 65000/1909 B. M., vydaným na základe zmocnenia § 22 zák. čl. XX/1901.

Podľa §§ 15 a 16 zák. čl. XL/1879 môže byť štatútom stanovený trest uzamknutia a to u štatútov municipií do 5 dní a u štatútov miest so zriadeným magistrátom do 3 dní alebo peňažitý trest (čo do výšky vo smysle § 5 zák. č. 31/1929 Sb.) a to u štatútov municipií najviac do 500, u štatútov miest so zriadeným magistrátom najviac do 200 Kč. Najkratšie trvanie uzamknutia 3 hodiny, najmenší trest, ktorý možno uložiť, 5 Kč (§ 17 zák.).

Ohľadne usnášania sa o štatútoch priestupkových nemá zák. čl. XL/1879 zvláštnych ustanovení, preto platia obecné predpisy pre usnášanie sa o štatútoch municipia podľa zák. čl. XXI/1886, alebo predpisy pre usnášanie sa miest so zriadeným magistrátom o štatútoch podľa zák. čl. XXII/1886. Ďalšiu fázu normotvorného procesu upravuje však zák. čl. XL/1879 odchylné od predpisov obecných. Z povahy

prestupkových štatútov plynie, že sa nepriznáva právo odvolacie proti usneseniu o štatútoch a preto neplatí o nich ani predpis § 8 zák. čl. XXI/1886, ani § 25, odst. 2., zák. čl. XXII/1886 o vyhlásení usnesenia. Štatút však vyžadoval k svojej platnosti potvrdenie so strany min. vnútra a vyhlásenie. Potvrdenie mohlo byť udelené i mlčky, ak sa o predložení štatútu min. vnútra do 60 dní od predloženia nevyjadrí. Štatúty mohli byť v prípade potreby po usnesení a vyhlásení uvedené v platnosť i predtým, než boli potvrdené min. vnútra (§ 6). Takýto štatút muselo municipium do 24 hodín po usnesení a v každom prípade pred vyhlásením predložiť min. vnútra a upozorniť ho, že štatút bol uvedený do platnosti. Mestá so zriadeným magistrátom musia takýto štatút do 24 hodín predložiť cestou podžupana (dnes cestou krajin-ského úradu), ktorý sa ministromi o štatúte vyjadrí.

Ako *vacatio legis* u priestupkových štatútov platí predovšetkým doba, určená v štatúte, ktorá však nesmie byť kratšia než 4 dni po vyhlásení a u štatútov uvedených v zatýmnu platnosť podľa § 6 24 hodín po vyhlásení. Keď nič není uvedené v štatúte, tak platia tieto lehoty.

Pre publikáciu štatútov komitátov platily predpisy § 33 zák. čl. XX/1901, spôsob publikácie priestupkových štatútov miest so zriadeným magistrátom mal určiť minister vnútra podľa miestnych pomerov. Generelného predpisu o tomto spôsobe publikácie min. vnútra nevydal.

Pri štatútoch, ktoré upravujú veci verejnej správy a obsahujú i trestné sankcie prestupkové, je treba zachovať obidvoji normotvorný proces, jako podľa všeobecných predpisov, tak i podľa zák. čl. XL/1879. Pokiaľ išlo o štatút municipálny vyžadovalo sa k jeho platnosti mimo iných formálnych náležitosti jak schválenia (opatrenia podacou klauzulou) príslušného ministra, tak i potvrdenia ministra vnútra. K platnosti smiešaného štatútu mesta so zriadeným magistrátom sa vyžadovalo nie len schválenia municipálneho výboru, ale i potvrdenie ministra vnútra.

Predpis odst. 3, § 5, zák. čl. XL/1879, podľa ktorého minister vnútra môže žiadať pozmenenie alebo doplnenie štatútu, môže byť u takýchto smiešaných štatútov uplatnený len ohľad tých ustanovení štatútu, ktoré obsahujú priestupkové ustanovenia, t. j. ktoré definujú trestnú skutkovú podstatu a stanovia trest.

III. 1. Recepčia a zmeny čl. zákonodarstvom prevedené všeobecne. Zákonom č. 11/1918 Sb., čl. 2, boli ako súčasť právneho poriadku predtým uhorského recipované i štatúty samosprávnych telies, pokiaľ platily v deň recepcie.

Nové pomery po štátnom prevrate si vyžiadali i nových opatrení a to prechodných a trvalých a to nielen ohľadne materie dosiaľ upravovanej štatútami ale i v organizácii verejnej správy včete organizácie sväzkov územnej samosprávy. Dotkneme sa predovšetkým vývoja týchto s hľadiska našej témy.

2. Štatúty municipiálne — župné — zemské. Čsl. štát prevzal municipálne zriadenie podľa zák. čl. XXI/1886 a na štatútoch sa mohli platne usnášať municipálne výbory, utvorené pred dňom 28. októbra 1918. Pokiaľ sa vie, v tejto rušnej politickej a prechodne pohnutej dobe štatúty platne nevznikali. Organizácia municipií na starom podklade však dlho netrvala. Minister s plnou mocou pre správu Slovenska nariadením z 5. marca 1919, č. 555 adm., rozoslaným 20. marca županským úradom, uložil novo-vymenovaným županom, aby rozpustili municipálne výbory (§ 13, odst. 1., nariadenia) a namiesto nich vymenovali 25-členný „administratívny výbor“, skladajúci sa z 10 úradníkov župy a 15 členov, menovaných z obyvateľstva župy. Organizácia „administratívneho výboru“ má obdobu správneho výboru podľa zák. čl. VI/1876, ktorý sa tiež skladal z 10 úradníkov a z 10 municipálnym výborom volených členov a ktorého účelom bolo byť prostredníkom medzi municipálnou a štátnou správou. „Administratívny výbor“ v novom zostavení mal vykonávať jednak pôsobnosť správneho výboru podľa zák. čl. VI/1876 a podľa § 13 nar. č. 555 adm./1919 i pôsobnosť zrušených municipálnych výborov. Je zaujímavé a pre urobenie si obrazu o rannej dobe organizácie našej verejnej správy poučné, všimnúť si, jak táto preorganizácia žúp bola prevedená. Zákon č. 64/1918 v § 1, odst. 2., ustanovil, že „všetky mestské a obecné výbory sa rozpustia a ich pravomoc prejde na komisie zmocnencom vlády ustanovené“. O rozpustení municipálnych výborov sa v zákone nič nehovorí. Bolo to prevedené práve spomenutým nepublikovaným nariadením č. 555/1919 adm. a to ako sa zdá vo vykonávaní plnej moci podľa § 14 zák. č. 64/1918 Sb.

Novoutvorené administratívne výbory

vykonávaly de facto teda aj pravomoc býv. municipálnych výborov, týkajúcu sa tvorby štatútov. Jejich usnesenie o štatútoch opatroval podacou klauzulou minister s plnou mocou pre správu Slovenska na základe vládou vo smysle § 14 zák. č. 64/1918 Sb. danej plnej moci (treba pri tom poznamenať, že vecný obsah tejto plnej moci nebol nikde bližšie stanovený) a na základe zmocnení daného mu príslušným ministrom, ktoré sa mohlo stať i mlčky, tým, že príslušný minister fakticky prenechával vybavovanie svojich vecí ministrovi pre správu Slovenska (srov. Boh. adm. 2172, 5575, 6136, heslo „Mimořádná opatření“ a Hexner: Štúdie k problému publikácie všeobecných právnych predpisov, Bratislava 1936, str. 78, pozn. 217).

Väčšina malých žúp po prevrate vydávala až do svojho zániku vlastné Úradné Noviny, v ktorých župy publikovali svoje štatúty.

Inak ohľadne štatútov týchto žúp platia ustanovenia, rozobrané v II. časti.

Tento stav trval až do zavedenia župného zriadenia podľa zák. č. 126/1920 Sb., ktoré bolo na Slovensku uvedené do života vl. nar. č. 310/1922 Sb. dňa 1. I. 1923.

Na Podk. Rusi zostalo municipálne zriadenie v platnosti, ale bez volených orgánov, takže boli činnými len úradníci. Stav tento bol potvrdený vlád. nar. č. 113/1923 Sb.

Zákonom č. 125/1927 Sb. bola zavedená nová organizácia politickej správy v celom štáte.

Štatúty, ktoré boli platne utvorené býv. municipálnymi výborami, poť. župnými administratívnymi výbormi zostali i po zavedení župného zriadenia v platnosti, pokiaľ ovšem následkom zmeny organizačných pomerov sa nestaly bezpredmetnými (štatúty organizačné, rokovacie poriadky a pod.), alebo pokiaľ neboli nahradené, pričom jejich miestna platnosť zostala obmedzená na územie starej župy, poť. na územie, pre ktoré boli pôvodne vydané.

Tieto štatúty mohli byť nahradené buď normou vyššieho druhu, alebo štatútami, vydanými župným zastupiteľstvom na základe normotvornej pôsobnosti podľa župného zákona, poť. podľa zákona o organizácii politickej správy, alebo konečne nariadeniami župných úradov (krajinského úradu).

Župné (krajinské) zastupiteľstvo není však dedičom normotvornej pôsobnosti municipálneho výboru, poť. administratívneho správneho výboru, lebo není právnym

nástupcom býv. municipálnych výborov (administratívnych výborov), ale orgánom, ktorý svoju pravomoc vyvodzuje len zo župného zákona, poč. zákona o organizácii politickej správy, poč. z iných zákonných ustanovení (Boh. adm. 5148, 6870). Štatútovná pôsobnosť župného (krajinského) zastupiteľstva sa obmedzuje len na veci, ktoré zák. č. 126/1920 a č. 125/1927 Sb. týmto orgánom do normotvornej pôsobnosti výslovne pririekly. Stalo sa to predovšetkým §§ 56, 57, ďalej §§ 28, 38, 39 citovaných zákonov a § 49 zákona o župnom zriadení.

Podľa § 56 župného zákona (zák. o organizácii politickej správy) môže župné (zemské) zastupiteľstvo: a) vydávať podrobnejšie predpisy k zákonom, keď vláda podľa zákona k tomu župné (zemské) zastupiteľstvo zmocní; b) vydávať v medziach zákonov a nariadení štatúty na úpravu záležitostí ústavov a zariadení, ktoré vo svojej pôsobnosti zriadilo alebo spravuje; c) stanoviť v medziach zákonov a nariadení podrobnejšie predpisy o správe majetku obcí, okresov a zeme, ich podnikov a ústavov a o prevádzaní dozoru nad touto správou.

Pojmového a právnického rozdielu medzi „štatútami“ a „podrobnejšími predpismi“ podľa § 56 neni, v obidvoch prípadoch ide o druhotné generelne právne normy, usnesené tým istým orgánom a pre ich vznik platia stejné procesné predpisy. Normy vzniklé podľa týchto predpisov nesmú byť v rozpore s normou vyššieho druhu. Rozdiel medzi troma eventualitami je len ten, že vydávať podrobnejšie predpisy k zákonom môže župné (zemské) zastupiteľstvo len keď je výslovne k tomu zmocnené podľa zákona vládou. Treba tu teda, aby predovšetkým zákonom bola vláda zmocnená poveriť župné (zemské) zastupiteľstvo takéto podrobnejšie predpisy vydať. Z toho ďalej plynie, že vláda poverenie župnému (zemskému) zastupiteľstvu udelí a keďže sa hovorí o župnom (zemskom) zastupiteľstve, teda v singuláre, neni treba, aby poverenie bolo dané generelne, všetkým zastupiteľstvám ale prípadne len niektorému, alebo niektorým, podľa toho ako sa prejaví potreba. Pri normách podľa lit. b) a c) ide o normotvornú pôsobnosť, ku ktorej neni treba, aby iniciatíva vyšla od vlády, ale môžu byť tieto normy vydané z iniciatívy samotného zastupiteľstva. Ponevač ide tu o kompetenciu, sverenú zákonom župným (zemským) zastupiteľstvám, závisí od týchto normotvorných činiteľov, či zmocnenie po-

užijú alebo nie. I keď nepoužijú, môhol by príslušnú úpravu previesť len zákonodarca (pokiaľ sa neberie zreteľ na zmocnenia dané vláde na prechodnú dobu zák. č. 109/1934 Sb. v znení zák. č. 163/1936 Sb. v smysle ktorých by takéto opatrenie mohla urobiť vláda).

Predpisy a štatúty podľa § 56 musia byť usnesené župným (zemským) zastupiteľstvom a potvrdené výslovne alebo mlčky ministerstvom vnútra, ktoré sa má pred potvrdením dohodnúť s príslušnými ministerstvami. § 57 v druhej vete odst. 1 hovorí o fikcii potvrdenia v tom prípade, jestliže ministerstvo sa k predloženým normám do 3 mesiacov nevyjadrilo. Ponevač sa v zákone hovorí o „potvrdení“ príslušnej normy, nemôže ministerstvo vnútra usnesenie zastupiteľstva meniť, ale len skúmať, či sa pohybuje v medziach zákonov a nariadení. Ak ministerstvo vnútra v dohode s ostatnými ministerstvami príde k tomu úsudku, že predložená norma nevyhovuje zákonom a nariadeniam (pod nariadeniami treba myslieť nariadenia vlády podľa § 55 Ú. L.), odopre schválenie a správny akt, ktorým tak urobí, riadne odôvodní, lebo patrí k všeobecným zásadám správneho pokračovania, že strane musia byť sdelené dôvody rozhodnutia a podľa judikatúry platí táto zásada i pre rozhodnutia ministerstiev (Boh. adm. 368, 1157, 1989, 3400, 10508 a i.). K podstatnému obsahu rozhodnutia ministerstva vnútra náleží i zistenie, že rozhodnutie je vydané „v dohode“ s príslušnými ministerstvami. Ak by bolo zastupiteľstvo toho názoru, že rozhodnutím ministerstva vnútra, ktorým bolo odoprené schválenie štatútu, alebo predpisu, bol porušený zákon môže sa sťažovať k najvyššiemu správne mu súdu. V súvislosti s fikciou potvrdenia podľa druhej vety odst. 1 § 57 vyskytuje sa otázka, kedy sa považuje správny akt o event. nepotvrdení normy za doručený. O tom zákon nič nehovorí, treba však súdiť, že takýto správny akt sa má doručiť predsedovi zastupiteľstva. (Nebude v tejto relácii platiť ustanovenie odst. 4., § 60, kde sa hovorí o rozhodnutí ministerstva vnútra, ktorým bolo zrušené usnesenie zastupiteľstva a o práve členov zastupiteľstva jednotlivé si sťažovať k najv. spr. súdu.) Ministerstvo vnútra môže však i normu, u ktorej platí fikcia potvrdenia podľa § 57 a ktorá sa po vyhlásení stala účinnou, zrušiť na základe § 60, a to z dôvodu, že sa prieči zákonu alebo vybočuje z medzí pôsobnosti za-

stupiteľstva. Takéto opatrenie môže ministerstvo vnútra urobiť v lehote šesťmesačnej, ktorá sa počíta od uverejnenia výslovne alebo mlčky potvrdeného usnesenia v zemskom vestníku (Boh. adm. 10723, 11499). Výmer, ktorým usnesenie zastupiteľstva bolo zrušené, treba doručiť zemskému prezidentovi (§ 54 a § 41 zák.) a zpráva o tom má byť podaná v najbližšej schôdzi zemského zastupiteľstva. Podľa všetkého treba zrušenie vyhlásiť v zemskom vestníku, lebo inak není možno si predstaviť od ktorého momentu prestáva platnosť zrušeného usnesenia voči povinným subjektom. Lehota pre podanie ev. sťažnosti na najvyšší správny súd, o ktorej hovorí § 60, odst. 4., zákona, plynie odo dňa doručenia rozhodnutia ministerstva vnútra zemskému prezidentovi poč. podateľni a nie od oznámenia vo schôdzi zastupiteľstva podľa § 63, odst. 3 (Boh. adm. 11499).

Potvrdené (výslovne alebo mlčky) predpisy a štatúty je treba vyhlásiť v zemskom vestníku (§ 57), lebo inak nemôžu sa stať normou, ktorá by zaväzovala. Pri jej vyhlásení je treba uviesť rozhodnutie, ktorým bola potvrdená alebo musí byť uvedené, že pre normu platí fikcia potvrdenia, pretože uplynuly tri mesiace od predloženia ministerstvu vnútra bez toho, že by sa bolo o nej vyjadriť.

Normotvornej pôsobnosti zemského (župného) zastupiteľstva sa týka i ustanovenie § 38 a § 39 zákona, ktorý hovorí o zvláštnom poriadku pre vyberanie poplatkov, príspevkov a dávok i naturálnych plnení. Takéto usnesenie vyžaduje k svojej platnosti schválenie ministerstva vnútra v dohode s ministerstvom financií a vo smysle poslednej vety § 39 i vyhlásenia v zemskom vestníku.

V súvislosti s § 56b je ustanovenie § 28 zákona o zvláštnych poriadkoch pre komisie, ustanovené pre správu a dozor nad jednotlivými ústavmi a podnikmi. Takýto poriadok nebude všeobecne záväznou normou na rozdiel od štatútu na úpravu záležitosti ústavov a zariadení, ale len inštrukciu pre komisiu alebo jednotlivých jej členov. Je ovšem účelné a prax sa toho i drží, keď tieto zvláštne poriadky pre zemské komisie sa publikujú v zemských vestníkoch.

§ 49 župného zákona prikázal župným zastupiteľstvám, aby vydali štatút, obsahujúci jednací poriadok pre finančné komisie. Zákon o organizácii politickej správy nemá ustanovenia o obligatornosti zemskej fi-

nančnej komisie, ale len ustanovenie o finančných komisiách okresov, pre ktoré jednací poriadok vydáva ako štatút zemský výbor po vypočutí okresného zastupiteľstva. Prakticky to bolo prevedené tak, že pre Moravu, Slovensko a Podk. Rus boli vydané štatúty okresných finančných komisií generelne a publikované v príslušných zemských vestníkoch.

3. Normy župných úradov (krajinského úradu a zemského úradu pre Podk. Rus). Normotvorná pôsobnosť v otázkach, v ktorých župné zastupiteľstvo podľa župného zákona a krajinské zastupiteľstvo podľa zákona o organizácii politickej správy štatutárnej pôsobnosti nemá a v ktorých právo vydávať štatúty prislúchalo pred zavedením župného zriadenia municipálnemu výboru, prešla podľa § 6 zák. č. 126/1920 na župné úrady, t. j. z orgánu samosprávy na monokraticky organizovaný štátny úrad. Je to predovšetkým tá pôsobnosť, ktorá bola býv. municípiám sverená zvláštnymi zákonmi a pririeknutá buď fakultatívnej alebo obligatornej tvorbe noriem. §-om 5 zák. č. 125/1927 Sb. prešla táto kompetencia na krajinský úrad, pokiaľ tento zákon neustanovil inak (čl. 3).

Otázka obsahu týchto noriem, vydaných župnými poč. krajinskými úradmi na základe presunu kompetencie bude nesporná. Čo do obsahu platia materiálne predpoklady pre vydávanie týchto noriem, ktoré vyplývajú z jednotlivých zákonných zmocnení, poč. príkazov dotýčajúcich zákonov a z povahy týchto noriem ako noriem nižšieho druhu.

Aktuálnou bude však i dnes otázka, akým spôsobom majú tieto normy vzniknúť. Prax sa klonila už z počiatku platnosti župného zákona k tomu, že ohľadne vzniku týchto noriem platné sú predpisy zák. čl. XXI/1886, poč. príslušných zákonov, ktorými boli upravené i formálne predpoklady vzniku štatútov, najmä u štatútov s trestnou sankciou predpisy zák. čl. XL/1879. Inštrukcia ministra s plnou mocou pre správu Slovenska č. 7090/1923 adm. zo dňa 31. X. 1923 (Úradné Noviny župy XV., 1924, str. 16) nariadila všetkým župným úradom, aby sa presne držali cit. formálnych predpisov. K tomu sa kloní i názor n. s. s. v náleze Boh. adm. 4404, kde sa jednalo o zbrojný štatút.

Laštovka (Úprava požárnej polície na Slovensku, Verejná správa, II., str. 7) súdi, že presunom kompetencie vydávať štatúty z municipálnych výborov na župné poč.

krajinský úrad, boly tieto štatúty transformované na nariadenia štátnej moci a že následkom toho platí ohľadne ich vzniku to, čo hovoria predpisy pre nariadenia vydávané štátnou mocou, a keď takých niet, tak zásady právnej vedy. Z toho po stránke formálnej vyplýva, že nariadenia krajinského úradu musia byť vyhlásené podľa zák. č. 139/1919 Sb. Ďalej by zo stanoviska Laštovkovho vyplývalo, že norma v tom štádiu, ktoré zodpovedá usneseniu municipálneho resp. administratívneho výboru, nemusí byť vyhlásená (srov. § 8 zák. čl. XXI/1886), že následkom toho nemôže odvolacia lehota podľa § 8 zák. čl. XXI/1886 vôbec započítať, takže zainteresované osoby nemajú možnosť chrániť svoje záujmy už v tomto štádiu normotvorného procesu, že ku platnosti týchto noriem neni treba druhého vyhlásenia a že konečne k účinnosti týchto noriem sa nevyžaduje 30denná vacatio legis podľa § 11 cit. zák.

Naproti tomu je treba uvážiť, že podľa ustanovení § 6 ž. z. a § 5 zák. o org. polit. správy presunom kompetencie municipálneho výboru na župné poč. krajinské úrady nastala zmena len v subjekte tejto kompetencie, ale nie zmena vo spôsobe výkonu kompetencie. To znamená, že na miesto dosavadného normotvorcu nastúpili štátne úrady, že sa ale nič nezmenilo na normotvornom procese samom. Z toho vyplýva, že ohľadne vzniku noriem platia i naďalej predpisy, týkajúce sa normotvorného procesu u municipálnych štatútov a i keď nemožno tieto normy vzhľadom na to, že ich nevydáva samosprávny orgán, ale štátny úrad, nazvať štatútami, ale nariadeniami štátnych úradov, neznamená to však, že by platily pre vznik týchto noriem predpisy pre vydanie nariadenia štátnych úradov, resp. ak takých neni, zásady právnou vedou vyvedené. Ponevác bol len subjekt kompetencie § 6 župného zákona a § 5 zákona o org. polit. správy zmenený, neboly ustanovenia zák. čl. XXI/1886 poč. zákonov iných o normotvornom procese čl. 7 župného zákona poč. hlavou II. odst. 3. zákona o organizácii politickej správy derogované. Uvedené predpisy sú práve zvláštnymi normami, upravujúcimi tvorenie a vyhlásenie noriem tohoto typu. Nemožno preto s názorom Laštovkovým súhlasiť v tom, že pre túto normotvorbu formálne predpisy ohľadne tvorby municipálnych štatútov prestaly platiť a že na ich miesto nastúpily predpisy pre vydávanie nariadenia štátnej moci, ep. z. sady právnej

vedy. Nemožno totiž z a priori tvoreného pojmu nariadenia štátneho úradu vyvodit' dôsledky contra legem.

Z týchto vývodov treba súdiť toto: normotvorný proces župného poč. krajinského úradu sa delí na štádium prípravné a na štádium konečné.

V štádiu prípravnom vypracuje úrad normu a uverejňuje ju. Je otázkou, kde ju má uverejniť. Prichádza do úvahy teraz len Krajinský vestník (predtým úradné noviny jednotlivých veľkých žúp), v ktorom síce podľa zákona o organizácii politickej správy, (zákona župného) sa vyhlasujú pod sankciou neplatnosti určité normy, usnesené krajinským (župným) zastupiteľstvom, pričom však výpočet vyhlásení treba považovať len za demonstratívny. Preto i vyhlásenie pripravenej normy v tomto publikačnom prostriedku treba považovať za dostatočné a zákonu zodpovedajúce (v Uhorsku o komitátnych úradných novinách ako publikačnom prostriedku disponoval § 33 zák. čl. XXI/1886). Do prípravného štádia patrí ďalej i odvolacie právo zainteresovaných osôb, predloženie po uplynutí odvolacej lehoty príslušnému ministrovi, vybavenie ev. odvolaní a opatrenie normy podacou klauzulou poč. jej schválenie prísl. ministrom.

Konečné štádium skladá sa z vyhlásenia, ktorým je podmienená platnosť a z uplynutia vacatio legis, ktorou je podmienená účinnosť nariadenia. Pre úvahu, kde má byť takáto schválená norma publikovaná, bude pokiaľ ide o nariadenie krajinského úradu smerodajný predpis § 2, odst. 1., lit. d, zák. č. 139/1919 Sb., podľa ktorého nariadenia zemských úradov treba vyhlásiť v Sb. zák. a nar. V tomto smere treba súhlasiť s názorom, prejavým Laštovkom, lebo v tomto štádiu ide skutočne o nariadenie štátneho a to krajinského úradu. K platnosti takéhoto nariadenia by nestačilo len publikovanie v Krajinskom vestníku, práve vzhľadom na predpis zák. č. 139/1919 Sb. Pokiaľ šlo v rokoch 1923—1927 o nariadenia župných úradov, vyžadovaly tieto nariadenia vyhlásenia v úradných novinách príslušnej župy.

4. Štatúty miest. V dobe prevratu jestvovaly na Slovensku štyri mestá s právom municipálnym, a to Bratislava, Košice, Banská Štiavnica a Komárno. Štatútotvorná pôsobnosť týchto miest sa riadila všeobecne podľa predpisov, platných pre municipia. Na štatútoch sa usnášal municipálny mestský výbor, ktorý podľa § 1

zák. č. 64/1918 Sb. bol rozpustený a na miesto neho dosadená zmocnencom vlády správna komisia, na ktorú prešla pravomoc mestského municipálneho výboru.

Zák. č. 210/1920 Sb. bola vláda zmocnená, aby mestá s právom municipálnym cestou nariaďovacou premenila na mestá so zriadeným magistrátom alebo na veľké obce. Použijúc tohoto zmocnenia vláda nariadením č. 275/1922, ktoré nadobudlo účinnosti 30. IX. 1922, premenila Bratislavu a Košice na mestá so zriadeným magistrátom a Komárno a Banskú Štiavnicu na veľké obce. Nehľadiac k tomu zák. č. 243/1922 Sb., ktorý vo smysle nariadenia č. 335/1922 nadobudnul účinnosti 30. XI. 1922, taktiež vyslovil, že mestá Bratislava a Košice prestávajú byť municípiami a podrobujú sa predpisom o mestách so zriadeným magistrátom, pokiaľ tento zákon neustanovuje ináč.

Touto premenou Bratislavy a Košíc na mestá so zriadeným magistrátom zmenil sa právny základ vydávania štatútov, ktoré sa až do tej doby opieralo o zákonný čl. XXI/1886. Naďalej platia o štatutárnom práve týchto miest ustanovenia zák. čl. XXII/1886 o obecnom zriadení, poč. zákonov špeciálnych, ktoré zmocnily mestá so zriadeným magistrátom obligatorne alebo fakultatívne upravovať určité právne otázky štatútami. Premenu stratily však tieto mestá tú štatútovnú pôsobnosť, ktorá na základe zvláštnych zákonných ustanovení bola pririeknutá do normotvornej pôsobnosti výlučne municípiu. Odo dňa premeny miest Bratislavy a Košice na mestá so zriadeným magistrátom platí pre štatutárnu pôsobnosť týchto útvarov i obmedzenie § 27 zák. čl. XXII/1886, vo smysle ktorého štatúty usnesené mestskými zastupiteľstvami nesmú byť v rozpore ani so štatútami municípií poč. žúp, do správneho obvodu ktorých sa Bratislava a Košice dostaly a od zavedenia krajinského zriadenia nesmú sa križovať so štatútami vydanými krajinou, ani byť v rozpore s normami vydanými župným úradom, na základe § 6 župného zákona, poč. normami vydanými krajinským úradom na základe § 5 zákona o organizácii politickej správy.

Spornou by sa mohla zdať otázka, v jakom pomere sú štatúty starých municípií a štatúty municipálnych miest, premenené na mestá so zriadeným magistrátom, ktoré upravujú stejnú otázku, ale sa nekryjú ba často obsahujú ustanovenia celkom protichodné (na pr. stavebný štatút

mesta Bratislavy a bratislavskej župy). Pri zodpovedaní tejto otázky treba uvážiť, že faktom premeny sa zmenila kompetencia i štatútovný subjekt; zmena táto platí odo dňa jej uskutočnenia, nenastal však zásah do platnosti noriem, ktoré tu už v dobe premeny jestvovaly. Normy tieto neprestaly platiť automaticky, mohli byť len nahradené, alebo derogované normami vyššej kategórie podľa zásad rozvedených pod II. Ponevác ide tu o normy vydané podľa procesných predpisov zák. čl. XXI/1886, nemožno k ich zrušeniu použiť ustanovenia § 28, odst. 3, obecného zriadenia o zrušení obecných štatútov pri akejkoľvek príležitosti.

Štatútovný proces až do premeny bol rovnaký ako u municípií, po premene sa riadi zásadami platnými pre vznik štatútov obcí podľa obecného zriadenia poč. zmien privodených čl. zákonodarstvom (sr. nižšie).

Bývalé municipálne mestá Komárno a Banská Štiavnica boli vlád. nariadením č. 275/1922 premenené na veľké obce. Týmto nariadením boli ďalej premenené všetky mestá so zriadeným magistrátom na veľké obce. Premenu zmenil sa v týchto obciach právny základ vydávania štatútov, takže odo dňa 30. septembra 1922 nemohly mestá Komárno a Banská Štiavnica vyvodzovať svoju štatutárnu pôsobnosť z ustanovení zák. čl. XXI/1886 a premenené mestá so zriadeným magistrátom na veľké obce stratily pôsobnosť § 22 zák. čl. XXII/1886, takže všetkým týmto mestám naďalej prislúcha len pravomoc vydávania štatútov na základe § 21 obecného zriadenia čili pravomoc, ktorá patrí do pôsobnosti každej obce.

Podľa § 21 zák. č. 243/1922 je vláda oprávnená nariadením zmocniť veľké obce, ktoré sa veľkými obcami staly následkom premeny z miest municipálnych, počažne z miest so zriadeným magistrátom, aby vykonávaly niektoré práva, ktoré mestá so zriadeným magistrátom mali podľa § 22 zák. čl. XXII/1886. Keby vláda takéto vládne nariadenia vydala, založila by tým pre zmocnené veľké obce právny podklad pre výkon kompetencie počažne pre obstarávanie určitých úkolov, uvedených v § 22. Tým by sa založila pre tieto veľké obce i nová štatútovná pôsobnosť v týchto na základe zmocnenia vlády obstarávaných veciach.

Vláda tohoto svojho práva podľa § 21 zák. č. 243/1922 Sb. do polovice r. 1936 nepoužila.

Nebude sporné, že premenou Komárna a Banskej Štiavnice a miest so zriadeným magistrátom na veľké obce sa nezasiahlo do materielnej platnosti štatútov, vydaných týmito útvarmi pred premenou na základe okruhu pôsobnosti, ktorý tieto mestá mali pred deklasifikáciou. Štatúty neboly žiadnou z povyššie citovaných noriem zrušené ani derogované, lebo tieto normy neupravovali nove materiu štatútov po stránke obsahovej, ale len právne postavenie tých subjektov, ktoré až do premeny túto materiu mohli platne štatútami normovať. Deklasifikáciou byly ovšem zmenené kompetenčné ustanovenia štatútov, lebo zanikly orgány, ktoré podľa všeobecných zásad alebo podľa predpisov samých štatútov byly povolane k tomu, aby inak platné ustanovenia aplikovaly na konkrétny prípad. Administratívne byly deklasifikované mestá pridelené príslušným slúžnovským okresom. Podľa § 8 vlád. nař. č. 275/1922 Sb. ako i podľa vyhlášky ministra pre správu Slovenska č. 412/1922 Sb. a § 6 zák. č. 126/1920 Sb. prešla dňom 1. januára 1923 pôsobnosť mešťanostu, policajného kapitána a magistrátu vo veciach štátnej administratívy na príslušné okresné úrady (srov. Boh. adm. 6241 o zmene kompetencie vo veciach stavebných podľa štatútu býv. mesta so zriadeným magistrátom).

Materielne ku konfliktu medzi štatútami týchto miest a štatútami vydanými pred deklasifikáciou municípiami nemôže dôjsť, lebo štatúty býv. miest so zriadeným magistrátom už podľa § 27 zák. čl. XXI/1886 nemohly byť v rozpore so štatútmi municípie a ani platnosť štatútov municípie sa nemohla automaticky rozšíriť na územie býv. municípálnych miest (Komárno, B. Štiavnica), premenených na veľké obce, lebo k tomu by bolo treba normatívneho opatrenia oprávneného normotvorcu.

Vládny nariadením č. 335/1922 Sb. bola v § 19 premeneným mestám uložená povinnosť, aby svoje štatúty uviedly v súlad so zmenou svojej právnej povahy a platnými zákonnými predpismi v lehote šesť mesiacov počítanej od 30. novembra 1922. Toto vládne nariadenie bolo vydané ku prevedeniu jednak zák. č. 233/1920 Sb., ktorý prezatýmne upravoval právo miest s regulovaným magistrátom na Slovensku a zák. č. 243/1922 Sb. o prezatýmnej úprave zriadenia obcí na Slovensku. §-om 19 vlád. nar. č. 335/1922 Sb. chcelo sa dosiahnuť toho, aby deklasifikované mestá svoje štatúty zrevidovaly a to aby pokiaľ ide

o štatúty, ktoré upravujú materiu i naďalej spadajúcu do štatutárnej pôsobnosti týchto subjektov, prispôbily kompetenčné predpisy týchto štatútov novej právnej štruktúre miest. Pokiaľ ide o štatúty, ktoré upravovaly materiu v tom obore, v ktorom premenené mestá stratily svoju štatutárnu pôsobnosť, mohlo by ich prispôbenie ku zmene právnej povahy týchto miest spočívať len v zrušení tých štatútov, poč. v zrušení tých častí, ktoré sa neslučujú s premenenou právnou povahou týchto miest. Ustanovenie § 19 nemožno vykladať ako zmocnenie vydávať štatúty i v takých veciach, v ktorých tieto premenené mestá stratily štatútovnú pôsobnosť. (Tak ku pr. by nemohly tieto obnovené štatúty obsahovať trestnú sankciu, pretože obciam nepatrila kompetencia vydávať štatúty podľa zák. čl. XL/1879).

Treba poznamenať, že ustanovenie § 19 vlád. nar. č. 335/1922 nemalo u premenených miest úspechu.

5. Obecné štatúty. Zmeny sa týkajú vlastne len štatútovného procesu a to presunom schvaľovacieho práva. Podľa § 27 obecného zriadenia potrebovaly štatúty k svojej platnosti schválenia municípálneho výboru, v období 1919—1922 schválenia administratívneho výboru malých žúp a od 1. januára 1923 musely byť štatúty podľa § 4 zák. č. 241/1921 schválené okresným výborom, ktorého usnesenie vyžaduje ku svojej platnosti schválenia okresného náčelníka (zák. č. 241/1921 nadobudol účinnosti súčasne so zákonom o župnom zriadení č. 126/1920 Sb.), lebo pôsobnosť, ktorú vo veciach obecných štatútov vykonávaly municípálne výbory prešla na okresné výbory (srov. Boh. adm. 11747). Od 1. januára 1923 neplatí ani ustanovenie § 28, odst. 2, podľa ktorého mohly byť štatúty schválené i mlčky (§ 4, odst. 2, zák. č. 241/1921). Proti platnému usneseniu (teda schválenému okresným náčelníkom) okresného výboru bolo si možno do 14 dní podať sťažnosť, ktorú bolo treba podať u okresného úradu a ktorú vybavoval župný úrad (§ 2 zák. č. 241/1921). V dobe platnosti zákona o organizácii politickej správy možno sa odvolať ku krajskému úradu v lehote 15 dňovej (§ 5 zák. č. 125/1927).

Štatúty miest so zriadeným magistrátom v období 1919—1922 schvaľovaly župné administratívne výbory, v období 1923—1927 župné výbory, ktorých usnesenie vyžadovalo k svojej platnosti schvá-

lenia župana (§ 10 zák. č. 241/1921 Sb.). Proti platnému usneseniu župného výboru bolo možno podať sťažnosť na ministerstvo vnútra v rámci 14 dňovej odvolacej lehoty. Odvolanie sa podávalo u župného úradu (§ 7 zák. č. 241/1921). Za platnosti zákona o organizácii politickej správy č. 125/1927 Sb. schvaľuje štatúty miest s regulovaným magistrátom krajinský výbor. K platnosti jeho usnesenia sa vyžaduje schválenie krajinského prezidenta (§ 10 zák. č. 241/1921 Sb. a § 99 zák. č. 125/1927 Sb., ktorý zmenil len subjekty: župný výbor — krajinský výbor). Proti usneseniu, ktorým bolo schválenie odoprené alebo bol porušený zákon alebo štatútovné právo obce, je možno odvolať sa ku ministerstvu vnútra v 15 dňovej odvolacej lehote (§§ 10 a 7 zák. č. 241/1921 Sb.).

Pravomoc podľa § 28, odst. 1., obecného zriadenia prehlásiť štatút, ktorý sa prieči § 27 (je v rozpore so zákonom, nariadeniami vlády alebo štatútami župy, zeme) za neplatný, prešla na okresný výbor, taktiež pravomoc zrušiť štatút pri akejkoľvek príležitosti podľa § 28, odst. 3, po predchádzajúcom vypočutí obce. Z jeho platného usnesenia, vyžadujúceho schválenia okresného náčelníka (§ 4 zák. č. 241/1921 Sb.), bolo možné odvolať sa ku župnému úradu, za platnosti zákona o organizácii politickej správy ku krajinskému výboru. U štatútov miest so zriadeným magistrátom vykonával túto pravomoc župný výbor, za platnosti zákona o organizácii politickej správy krajinský výbor. Proti jeho usneseniu neni prípustné odvolanie, lebo municipálny výbor podľa § 28, odst. 3, zák. čl. XXII/1886 rozhodoval v poslednej inštancii a proti jeho rozhodnutiu bola prípustná len sťažnosť k správneému súdu (§ 35 zák. čl. XVI/1914).

6. Štatúty s trestnými sankciami.
a) Právo municípií vydávať priestupkové štatúty s trestnou sankciou prešlo od 1. januára 1923 podľa § 6 zák. č. 126/1920 Sb. na župné úrady. Za platnosti zák. o organizácii pol. správy treba považovať túto kompetenciu župného úradu podľa zák. čl. XL/1879 za zrušenú, lebo zákon o organizácii politickej správy upravuje túto materiu nove v čl. 3, ktorý zmocňuje politické úrady vydávať policajné príkazy a zákazy pokiaľ sú potrebné v záujme verejnom a to vo forme nariadení a na ich nesplnenie stanoví tresty.

b) Ohľadne priestupkových štatútov miest so zriadeným magistrátom neboly prevedené po stránke štatútovného pro-

cesu žiadne zmeny, avšak počet štatútovtvorných subjektov sa novou organizáciou zriadenia obcí na Slovensku podstatne zmenšil. Dnes môžu takéto štatúty vydávať len mestá Bratislava a Košice. Týmto mestám patrí aj príslušnosť k vydávaniu policajných štatútov, ktoré upravujú veci vyhradené mestskému štatútu, ktorý podlieha schváleniu iného ministerstva, než ministerstva vnútra. Tak ku pr. nemá politický úrad nariadeniaciu moc pri úprave zatvárackej hodiny v obchodoch v mestách s regulovaným magistrátom, lebo táto pravomoc bola § 8 zák. čl. XXXVI/1913 vyhradená mestskému štatútu so schválením ministerstva obchodu (Boh. adm. 9738, 11643).

c) Štatúty smiešané, t. j. štatúty, ktoré upravujú určitú vec verejnej správy, obsahujú i trestnú sankciu, vyžadujú k svojej platnosti potvrdenia ministra vnútra a vedľa toho schválenia podľa zák. čl. XXII/1886, poč. podľa zákonov, ktoré túto fázu štatútovného procesu pozmenily (srov. vyššie).

7. Snahy o zjednodušenie, sobranie a sjednotenie štatútov. Štatúty následkom toho, že bolo mnoho subjektov, ktoré ich vydávaly, sa postupom času staly neprehľadným normovým komplexom. Je prirodzené, že boly vyvolané snahy po náprave. Tak už § 35 zák. čl. XX/1901 nariadil komitátom, mestám municipálnym a so zriadeným magistrátom, ako i obciam, aby preskúmaly a premenily štatúty s hľadiska zjednodušenia správneho pokračovania. Ďalej nariadenie ministra pre správu Slovenska č. 7090/1923 bolo si vedomé toho, že v administratíve nových žúp bude veľké nesnádzde pôsobiť okolnosť, že v tej istej župe budú platiť štatúty viacerých komitátov, ktoré sa nemusia kryť ani formálne ani obsahove, alebo môže byť na určitej časti územia tej istej župy určitá otázka upravená a na inej nie. Preto bolo nariadené preskúmať štatúty, ich sobsbieranie a predloženie soznamu platných štatútov. Konečne na podnet komisie pre zhospodárnenie verejnej správy bolo u Krajinského úradu v Bratislave a Zemského úradu v Užhorode r. 1934 započaté so sbieraním a skúmaním štatútov za účelom zistenia čo zo štatútárneho práva ešte platí a v snahe po jednotnej úprave otázok, normovaných štatútami. Pri bližšom skúmaní sa zistí, že následkom zmien organizácie verejnej správy, ako i vývojom zákonodarstva veľká časť štatútov buďto vôbec alebo zčasti už

neplatí, a že naopak velké nesnádze a hospodárske škody pôsobí, že určité výseky verejnej správy sú stále ešte upravené v roztrieštených a zastaralých štatútoch (ku pr. stavebné právo).

Literatúra.

Kmety: „A magyar közjog kézikönyve“, Budapest, 1900; „A magyar közigazgatási és pénzügyi jog kézikönyve“, Budapest, 1911; Ereky: „Jogtörténelmi és közigazgatási jogi tanulmányok“, Prešov, 1917; „Magyar helyhatósági önkormányzat“, Budapest, 1908; „Tanulmányok a vármegyei önkormányzat köréből“, Budapest, 1908; Jászai: „A magyar közigazgatási jog alapvonalai“, Debrecen, 1907; Márkus: „Ungarisches Verwaltungsrecht“, Tübingen, 1912; Ladik: „A szabályrendeletek“, Budapest, 1912; Dambrovsky: „Szabályrendeleti jog“, Budapest, 1922; Hons: „Statutární právo municípií a obcí na Slovensku a zřízení župní“, Věstník min. vnútra, 1922, str. 1, 33 a nasl.; „Normotvorná pôsobnosť župných zastupiteľstiev“, Věstník min. vnútra, 1923, str. 325, 373 a nasl.; Laštovka: „Zákon župní“, Bratislava, 1925; „Úprava požárnej polície na Slovensku“, Verejná správa, 1932, str. 5, 49 a nasl.; „Dozor nad samosprávnými územnými korporáciami, Pocta Háchova“, Bratislava, 1932, str. 131; Smerek: „Statutotvorné právo obcí“, Administratívny vestník, 1935, str. 785 a nasl.; „K normotvornej pôsobnosti krajského úradu v priebehu historického vývinu“, Administratívny vestník, 1935, str. 53 a nasl.; „K otázke štatutárneho práva na Slovensku a Podk. Rusi“, Verejná správa, 1936, str. 129, 161 a nasl.; Holdík: „Zákon o organizácii politickej správy“, Praha, 1936.

Jaroslav Chorvát.

Stavební právo.

A. St. p. v zemích českých. I. Stavební řády. II. Úřady, řízení. III. Plány polohy. IV. Parcelace, přeměna parcely pozemkové v parcelu stavební. V. Ulice, třídy, náměstí. VI. Stavební čára, niveau. VII. Postup pozemků pro ulice. VIII. Stavební konsens. IX. Dohled na provádění staveb a na stavby již zřízené. X. Přestupky. Literatura. — B. Stavební právo v zemi Slovenské a Podkarpatské.

A. St. p. v zemích českých.

I. **Stavební řády.** Stavební právo veřejné je soubor právních norem, které upravují provádění staveb se zřetelem na veřejné zájmy činností tou dotčené. Jsou to ponejvíce normy policejní, jimiž oprávnění plynoucí primárně z práva vlastnického, pozemek zastavěti, v zájmu veřejném podrobuje se různým omezením. K těmto normám povahy policejní připojují se v kodifikacích práva stavebního normy, které posi-

tivně podporují veřejné zájmy, ukládající vlastníkům pozemků resp. stavebníkům zvláštní oběti ve prospěch těchto zájmů.

Svémi počátky stavební právo sahá hluboko do dob státu policejního, který velkou řadou speciálních norem z různých ohledů policejních zasahoval do stavební činnosti svých poddaných. Byly to především ohledy policie požární, které vedly k takovým zásahům; požární řády z druhé poloviny XVIII. stol. obsahují první počátky práva stavebního, materiálního i procesního. (Viz Hácha „Stav. konsens“ ve Spr. Obz. 1919, str. 267 sq).

Ještě v době absolutismu — v první polovině XIX. stol. — dochází k prvním kodifikacím práva stavebního. Ústava rakouská ponechala úpravu práva stavebního legislativě zemské, která se brzy — ač ne vždy šťastně — tohoto úkolu podjala. Rychlý vývoj poměrů, rostoucí požadavky volné komunikace, veřejného zdravotnictví, požadavky estetické, vymoženosti technické vyvolaly pak v době nepříliš dlouhé nové úpravy zemských stav. řádů v létech osmdesátých a devadesátých. Na Moravě došlo k novelisaci obou tamních stav. řádů ještě bezprostředně před světovou válkou. V Čechách naproti tomu zůstalo při pouhých osnovách.

Doba popřevratová přinesla některé změny zemských stav. řádů, požadované poválečnými poměry, zejména ve spojitosti s podporou stavebního ruchu. V posledních létech zahájeny pak kroky k jednotné kodifikaci stav. práva pro celé území republiky.

V historických zemích jsou nyní v platnosti:

I. Stav. ř. ze dne 10. IV. 1886, č. 40 z. z. česk., pro Prahu a předměstské obce, rozšířený zák. ze dne 22. II. 1887, č. 16 z. z., na Plzeň a zák. ze dne 26. XII. 1887, č. 71 z. z., na Čes. Budějovice, a novelisovaný v §§ 79 a 80 zák. ze dne 5. X. 1902, z. z. č. 73. Další změna nastala zák. ze dne 15. IV. 1919, č. 211 Sb., o stavebních úlevách, jehož platnost byla rozšířena zák. ze dne 23. V. 1919, č. 280 Sb., na Plzeň a Čes. Budějovice. Zák. ze dne 6. II. 1920, č. 114 Sb., rozšířena byla platnost stav. řádu z r. 1886 na celé území Velké Prahy, uvedené v § 1 tohoto zákona. Stavebněprávní předpisy obsahuje dále zák. ze dne 5. II. 1920, č. 88 Sb., jímž zřízena pro hlav. město Prahu Státní regulační komise. Po stránce kompetenční nastala změna stav. řádu Pražského zák. ze dne 6. II. 1920, č. 116 Sb., jímž zřízen stav. sbor hlav.